FAKTOR X

KUNSTMAGASIN NR 01 2014

KR 70 4. årgang

FAKTOR X

KUNSTMAGASIN NR 01 2014

"SELFIE" av Andre Løyning. Du finner intervjuet på s 6-13.

RANDI BERGE WANDRUP INTERVJUER ANDRE LØYNING OM FOTOGRAFI S. 6-13

EN INTRODUKSJON TIL AKVARELL-KUNSTEN S.14-15

TORIL RUNDEN, EN POLITISK SPILLER S.16-21

METTE LINE PEDERSEN INTERJUER MARIANNE LUND S.22-25

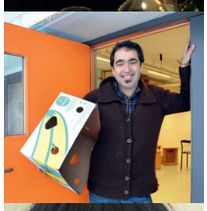

VI PRESENTERER ISAMEL SANZ-PENA , NY I BYEN S.26-27

IRENE IKDAL PRESENTERER VERK FRA SAMLINGEN PÅ SKMU / CHR.SAND KUNSTFORENING S.28-29

LEDER

Fra The Moens utstilling på galleri Bi-Z

Arenaene for billedkunst på Sørlandet sliter. Agder kunstsenter er under lupen, og Kristiansand Kunsthall under press.
Som vanlig hevdes det at Agder Kunstsenter har stivnet i en utdatert modell, og at det er grunnen til at de nå får kniven på strupen. Det kan godt være at Kunstsenteret ikke leverer så godt som de bør. Men det er også et resultat av slett arbeide fra tilskuddspartene, Kristiansand og Agder fylkene. Med stadig rot i forhold til hvordan de skal beregne tilskudd og fordeling seg i mellom. Dette har de holdt på med i 20 år. Fylkespolitiker Toril Runden med nesten 20 års fartstid i politikken, oppfordrer i et intervju i dette nummeret kunstnerne til å ta direkte kontakt med politikerne for å fremme sin sak. Da må man jo selvfølgelig ha en sak å fremme, og Kunstsenteret klarer tilsynelatende ikke å definere sin.
Kristiansand Kunsthall har etablert seg som en relevant nasjonal arena, altså gjort alt riktig. Men i stedet for å støtte opp om en institusjon på hugget, møtes de med kutt i bevillingene på det mest tarvelige. Hva sier det om Kristiansand som kulturby? Mister byen Kunsthallen og Kunstsenteret står vi igjen med et kommersielt galleri og et Nasjonalt museum.
Kristiansand har en storstilt satsing på atelierer i byen, og et uttalt ønske om å tiltrekke seg unge kunstnere. Å strupe tilskuddene til visnings-arenaene er direkte å motarbeide kommunens egen politikk. Det er uforståelig.

VIL DU ABBONNERE PÅ FAKTOR X - Send mail til: johanow@online.no

JOHAN OTTO WEISSER: Redaktør, skribent, kritiker, billedkunstner
SIDSEL JØRGENSEN: Redaktør, fotograf, billedkunstner

Redaksjonen avsluttet 23.02.2014

VERD Å SE !

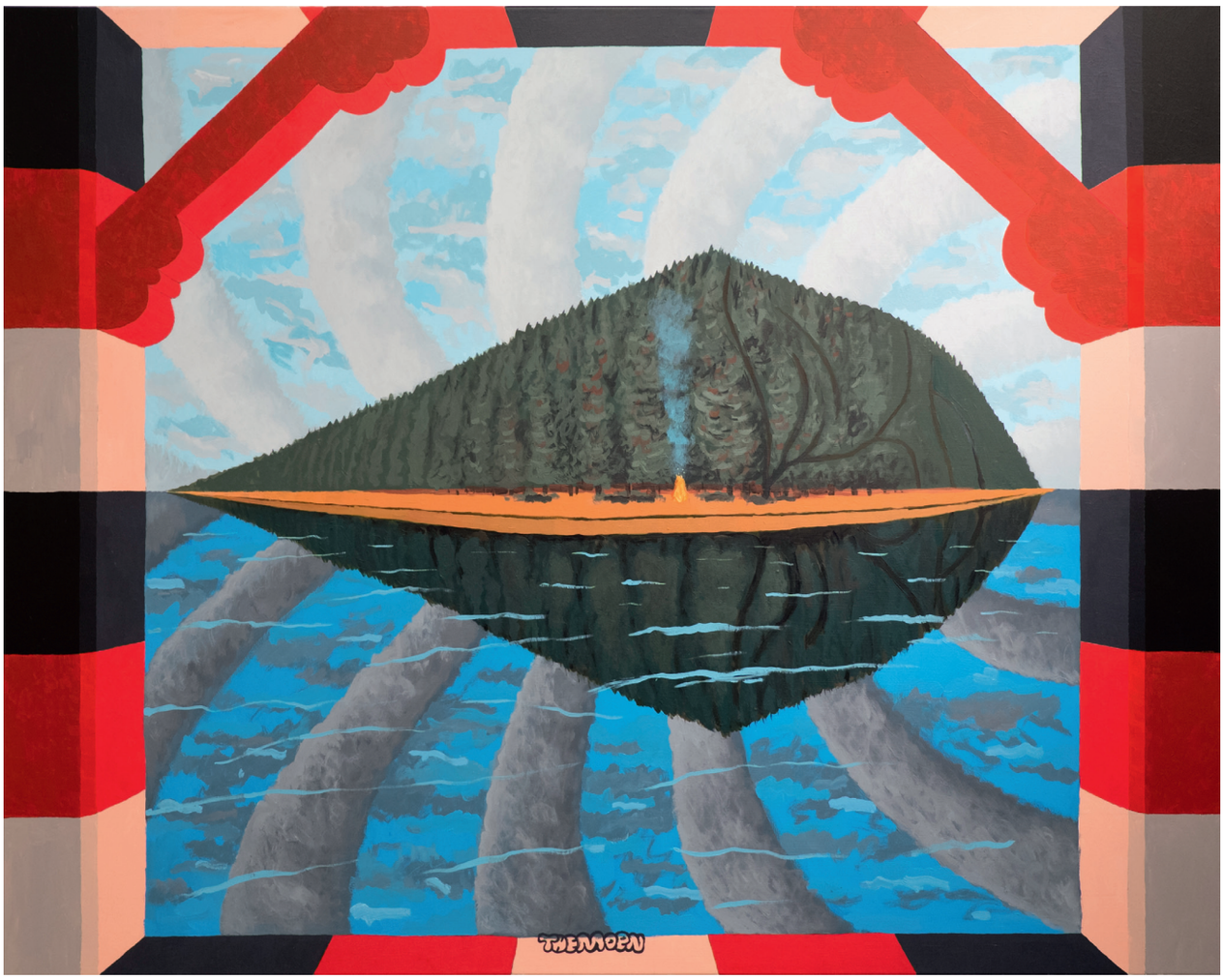

Themoen er aktuell med ny stor utstilling på Galleri Bi-Z. Over hundre arbeider er tett montert til en sprek og modig utstilling. Themoen blir bare bedre og bedre.

Håkon Henriksen med serien “Sailor Song”

Foto: Raymond Mosken

Foto. Raymond Mosken

En imponerende utstilling vises nå på Bomuldsfabriken kunsthall. "Den Illustrerte Mannen" av Raymond Mosken er en mønstring av mange av prosjektene til den erfarne fotografen. flyfotografier og spektakulære tatoveringer er blandt tingene han viser. En utstilling å få med seg.

KUNSTHALLEN INNEHOLDER FOR TIDEN FIRE HØYST ULIKE, OG EGENARTEDE SEPARATUTSTILLINGER. ØYVIND BRUNE, TONY HIGGINSON, HÅKON HENRIKSEN, OG REGIEN COX

Regien Cox stiller ut bearbeidede sementblandere.

DET MAN IKKE FOTOGRAFERER FINS IKKE

TEKST: RANDI BERGE WANDRUP
FOTO: ANDRE LØYNING

Han er en oppdager. En oppdager som går i dybden. Og en oppdrager.

Andrè Løyning (30) fra Kristiansand har skapt bloggen saftflaske.no. Verdenspressen laster ned bildene hans. Kjente artister bruker portrettene hans på sine platecovere.

Løyning skiller seg ut i mangfoldet av bloggere som ytrer og mener, legger ut bilder av seg selv og omgivelsene, såkalte selfies. Du skal lete for å finne bilde av mannen bak. Dette handler ikke om han selv. Andrè Løyning oppdager og fordyper seg i talentfulle musikere og forfattere, dybdeintervjuer dem og fotograferer. Han var først ute med innholdsrike intervjuer av artister som Frank «Tønes» Tønnesen, Stein Torleif Bjella og Erlend Ropstad. Bilder av jazzmusiker Stian Westerhus er brukt verden over, også i prestisjefylte jazzmagasin. Han fulgte poeten Nils Christian Moe-Repstad gjennom et halvt år i tekst og bilder.
Disse samtalene er blitt stående som referanseintervjuer. Blitt gjengitt og gjenfortalt.
Med fagbrev i typografi, uten fullført påbygning eller karakter i norsk fikk Løyning jobb som byssegutt på Color Line. Etter tre og et halvt år begynte han å jobbe på desken i Fædrelandsvennen. Han reiste til Oslo og jobbet i Pulsredaksjonen i Aftenposten Aften. I dag er han vaktsjef i Klassekampen. Underveis ble han mer og mer opptatt av fotografiet. Ikke minst takket være Fædrelandsvennens fotograf i en årrekke, Arild Jakobsen. Snart feirer han fem års jubileum for bloggen sin.

KYLLINGKEBAB
KEBAB I PITA
FALAFEL I PITA
HAMBURGER
70
55
65
Coca-Cola
NEW BEIRUT KEBAB
beirut kebab

- saftflaske.no. Jeg blir flau hver gang jeg sier det. Dårlig navn. Men det oppsto på et tidspunkt da jeg nettopp hadde flyttet til Oslo. Jeg beveget meg rundt i byen for å bli kjent. Saftflaske var symbolet på lavterskelkultur, en sekk med saftflaske i. Ikke champagne i gresset. Etter hvert har jeg brukt bloggen aktivt for å komme meg ut av byen. Oppsøke personer der de bor. Mange gjør seg tilgjengelig for en journalist hvis de trenger spalteplass rundt det de driver med. Og jeg vil møte dem der de er. Ta den tiden det krever.
- Du står bak både tekst og foto på bloggen din. Hva tilfører det sakene?
- Jeg prøver å skildre møtet med et menneske jeg ikke kjenner fra før. Det skal gjenspeiles like mye i bildet som i teksten. Dessuten er det en likeverdig måte å treffes på. En til en. Situasjonen skal være mest mulig naturlig.
Jeg har funnet ut at jeg får bedre bilder ved å ta dem selv. Jeg kommer tettere på. Folk slipper meg nærere inn. Jo mer beskjedent utstyr du bruker, jo mindre redde blir folk når du tar frem kamera. Setter du et maskingevær av at apparat opp i ansiktet på intervjuobjektet, blir det skremt. Det ses lett på bilder. Jeg bruker nærmest alltid et lite speilreflekskamera med fast optikk. 28 mm. Jeg har masse utstyr, men prøver å unngå å ta det med.
- Du er forsiktig med å omtale deg som fotograf?
- Å fotografere innebærer et alvor. Jeg vil ikke påberope meg å være fotograf fordi det er tøft. Man må kunne forsvare tittelen. Hvem som helst kan kjøpe seg et kamera. Å bruke det til mer enn knipsing er vanskelig. Å ha en bevissthet omkring bildet er krevende. Fotografen Leif Preus sa at det i 2011 ble tatt like mange bilder som i hele fotografiets historie. Tankevekkende. Hvilke bilder tar vi egentlig? I noen tilfeller kan det være en kvalitet at du alltid har mobilkameraet klart til å fange opp bilder du ellers ikke ville tatt. Men oftest blir mobilen brukt til verdiløse bilder av måltider og selfies.
En Facebook-venn skrev: «Mistet mobilen på vei hjem fra byen i går. Inneholdt fem tusen bilder. Hele barnas liv. Ingen backup.» Der har du fotografiet av i dag. Man hadde i alle fall en respekt for fotoet den gang det var mer av et håndverk. Man lagde fotoalbum. Mister man respekten for egne bilder av barns liv, hvilken funksjon har det da? Ingen. Bildet er dødt.
- Du beskriver at din egen oppvekst, speilet gjennom fotografiet, var en eneste stor fest. Bursdager og andre begivenheter. Du foretrekker hverdagen ?

TIVOLI
TIVOLI
TICKET

KILOW
KILOW

-Å gå på butikken, lekeplassen eller drive med babylek på stuegolvet er dagligdagse hendelser. Hvis jeg senere skal fortelle sønnen min, på ti måneder, hvordan han var som liten, er det det bildet jeg må ta. Babylek på golvet. Annonserer du til storfamilien at du vil ta bilder for ettertiden, tar folk på seg bunaden, går til frisøren og ser helt annerledes ut enn når du fanger hverdagen. Den har noe spektakulært over seg. Ingenting spesielt skjer. Det ønsker jeg å formidle. Men man må orke å ta med seg kameraet. Spør noen meg om tips på kamerakjøp, anbefaler jeg alltid å velge det kameraet du kommer til å ta med på tur. Blir det liggende hjemme er det verdiløst.
- Mange følger bloggen din. Er det en drivkraf?
- Det er viktig for meg at andre får noe ut av bildene mine. Det er årsaken til at jeg har bloggen. Bildene må ha et liv. Jeg må vite at noen ser dem. Jeg må jobbe med fotografiene, sorterer dem ut og kjenne på ubehaget det er å publisere enkelte av dem. Jeg trenger å sette ting i en sammenheng som gir mening. Hvem som helst kan gå inn på bloggen og dele den og bildene mine med andre.
- Hva betyr digitale plattformer for deg?
- De har vært utslagsgivende for å finne mitt fotospråk. Som en kanal fra mitt rom ut til omverdenen. Som journalist brukte jeg bloggen til å publisere bilder jeg ikke fikk på trykk. De beste bildene kom aldri på trykk. I perioder hvor jeg fotograferer lite har jeg brukt bloggen som en fiktiv oppdragsgiver, en unnskyldning for å gå ut å ta bilder.
Andrè Løyning har hatt èn utstilling på Fotohuset.
- Egentlig skulle jeg stilt ut igjen for omtrent ti måneder siden, men fikk i stedet en sønn. Utstillingen skulle tatt utgangspunkt i en grå boks jeg fant hos bestemor i julen for et par år siden. Med alle bildene til bestefar. Et liv. 600 fotografier. Papirbilder og flere filmruller som aldri var blitt fremkalt. Den gangen var det en dyr og møysommelig prosesss. Han bodde på Mosby og måtte ta bussen til byen, få dem fremkalt for så å ta bussen ned igjen for å hente bildene.
- At han i det hele tatt skaffet seg et slikt kostbart kamera er underlig. Som fabrikkarbeider på Høie måtte det kjøpes på avbetaling over flere år. Jeg scannet alle bildene hans og fremkalte rullene. De hadde blitt oppbevart i femti år. Ikke i kjøleskapet, men i skapet til bestemor. Bilder av dåpen til mamma og liknende hendelser. Bilder jeg ikke hadde sett før. Helt hverdagslige, som gårdsplassen en morgen mens snøen smeltet og bikkja lå ute og koste seg. Jeg har hele tiden vært opptatt av å filme hverdagen. Det var sannelig bestefar også. Uten at jeg ante noe om det. Nesten en religiøs oppdagelse.

EG GÅR OG
LEGGE MEG.

Andrè Løyning arvet kameraet fra 1955.
- Jeg satte i film og tok bilder med bestefars apparat. Planen var å ha en dobbeltutstilling med hans og mine bilde. Tatt med samme kamera.
- Du og din bestefar deler et ideologisk fellesskap?
- Lavterskelfotografiet binder oss sammen. Familien måtte tydeligvis ikke lage bløtkake hver gang han fotograferte. Samme tankegang som meg. Kameraet var manuelt og komplisert. Det påvirket sikkert hva slags bilder den generasjonen har etterlatt seg. Apparatet krevde skikkelig håndverk. Det førte nok til at det var nerdene som tok bilder. En helt annen type mennesker enn disse penisforlengerfotografene som opererer nå. Dem er det mange av.
- Hvordan vil du definere prosjektet ditt?
- Bloggen er mitt livsprosjekt. Jeg har lyst til å vise hvordan virkeligheten er. I møte med store kunstnere ønsker jeg å fremstille dem i deres eget miljø. Jeg vil være med på å nyansere fortellingen om hvordan folk er, utvide bildet. Ikke drive heltedyrking. Ikke stille dem opp og stille dem ut. Slik er ikke virkeligheten.
- Er du en visuell skribent og en fortellende fotograf?
- Fotografiet har sine begrensninger. Teksten også. Det ligger mange historier i et bilde som kan nyansere teksten. Jeg tok bilde av en kirkegård i Træna i fjor. Snølandskap. Det spektakulære med det fotografiet er ikke hva du ser, men hva du ikke ser. Ingen fotspor i snøen. Ingen har besøkt gravene. Ingen har måkt porten. Ingen lys. Det er tatt en lørdag i fint vær. En fridag med muligheter til å besøke sine døde.
- Du favner bredt i landskap, portretter, men også gjennom bilder fra valgdagen, 17. mai og Oslo etter 22. juli?
- Jeg liker det skildrende fotografiet. Gjerne det bildet jeg ikke har sett før. Jeg er veldig glad i Norge, glad i å reise. Vi lever i et eksotisk land få er interessert i å reise i. En reise i Norge er sensasjonell i den forstand at historier som fortelles og bilder som tas er klisje- og kontrastfylte. Derfor er det viktig å vise en kirkegård uten fotspor. Derfor opptar hverdagsbildet meg .
- Men er ikke hverdagsbildet mer utbredt nå som alle har mobilen klar?
- Bevisstheten rundt hverdagsbildet er helt fraværende. Og teknisk sett er den fysiske avstanden til objektet problematisk Tar jeg et bildet av sønnen min med mobilen, ville jeg gå helt inntil ansiktet når han smiler. Med et kamera fanger jeg omgivelsene rundt. Lekene. Rotet. Jeg ville ventet til han kikket ut av vinduet slik at jeg fikk fanget lyset i ansiktet. Med eller uten smil.

DALEN
GROUND

AKVARELL

TEKST: JOHAN OTTO WEISSER

Vannmaling er noe av det første vi møter som barn, noe alle har et forhold til. Fordi den er relativt billig, og krever lite utstyr er den populær hos barn og amatører, eller som et første steg for de som vil lage bilder. Uvikling av billige farger med liten holdbarhet, har gitt akvarell et ufortjent dårlig rykte. Alle som har barn, kjenner til vasne farger uten glød, som falmer så rask at man nesten kan se det skje. Akvarell er en enkel, men avansert teknikk. Malingen består av fint revet pigment, de samme som brukes i alle andre teknikker. De kan være naturlige eller syntetiske, minerealske eller organiske. Alle med ulike egenskaper og måter å binde seg til papiret på. Noen trenger langt ned i papiret, mens andre ligger løsere oppå.

Pigmentene er løst i vann, med gummi arabikum som bindemiddel, tilsatt glyserin, oksegalle eller honning for å forbedre holdbarhet og påføring.

Valg av papir er avgjørende for resultatet. Fint papir gir mulighet for svært detaljerte og presise utrykk, mens grovere overflate gir et løsere og mer ekspressivt utrykk. Det spesielle for akvarell er at det hvite ikke er i malingen, men papiret som lyser gjennom. Det betyr at hvert strøk gjør bildet mørkere, og at alt man gjør synes. Derfor er kravet til presisjon stort.

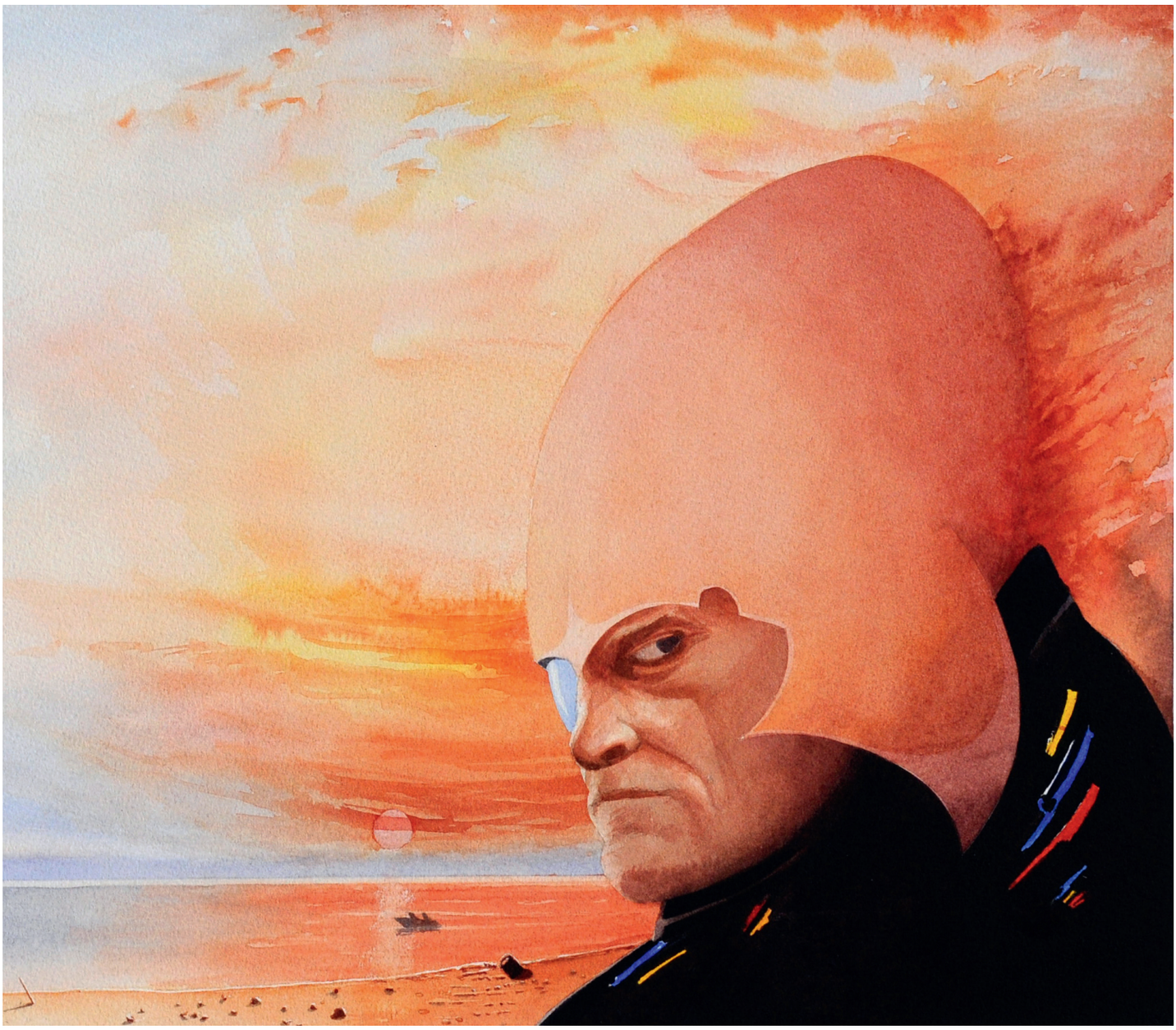

Akvarell av Håkon Henriksen fra serien “Sailor Song” i Kristiansnd Kunsthall februar 2014

Penslene er også svært viktige for resultatet. De må være myke for ikke å skade papiret, de må kunne ta opp i seg og holde på mye maling, og de må være formet slik at hårene samler seg i en fin spiss. Det finnes et utall kvaliteter, men mårhårspensler er regnet for å være de beste.
Akvarell en svært gammel teknikk, kjent fra oldtiden. Det er laget svært mye avansert maleri med denne teknikken. Fra hulemalerier og egyptiske manuskripter går det en linje til de fabelaktige illustrasjonene i Europeisk middelalder. Siden har det vært en ubrutt linje i vestlig kunst. Akvarell brukes også i kombinasjon med gouache, som er dekkende hvit maling. Albrecht Dürers bilder er avanserte eksempler på dette. William Turner er et annet eksempel på en kunstner som brukte de helt spesielle mulighetene mediet gir. Cézanne har malt fabelaktige akvareller, det samme har Emil Nolde, Edvard Hopper og en masse andre.
På samme måte som tegning har denne teknikken mer og mer blitt brukt som selvstendig kunstnerisk utrykk, ikke bare til skisser og forberedelser til større arbeider i andre teknikker.
Akvarell er litt som solo fiolin. Alle som har hørt et barn spille, vet at det er lett å få lyd ut av den, men svært vanskelig å beherske. Men når man hører en som behersker den, så kan det ikke bli bedre.

POLITISK SPILLER

FYLKESPOLITIKER TORIL RUNDEN (AP)

TEKST: JOHAN OTTO WEISSER
FOTO: SIDSEL JØRGENSEN

Faktor X møter Toril Runden på et lite kontor i fylkeshuset. Runden har en fortid som daglig leder på det som den gangen het Agder Kunstnersenter hvor undertegnede var styreleder.

Runden har hatt ulike verv og roller i politikk, samferdsel og kultur siden den gangen. Hun har bl.a. vært varaordfører og har nettopp avsluttet sitt styreverv i Kilden. På spørsmål om hvilken type politiker hun er, hvis man ser på høy profil i media på den ene siden, og den grå eminense på den andre, sier Runden at hun nok er mer interessert i å være en lagspiller som er med på å få ting til. ”Min motivasjon for å begynne med politikk og for å holde på i så mange år er ønsket om å være med på å forme samfunnet. Påvirke de lange linjene og de store spørsmålene. Det er spennende å være med på dette. Utgangs punktet var kulturpolitikken, ettersom jeg kommer fra det feltet og betrakter meg som en kulturarbeider i utgangspunktet. Det som gjør det interessant å holde på er jo at en kan se resultater av det man holder på med.”

Kan du si noe om det overordnede perspektivet i fylkets kulturpolitikk?

Vi har i flere år vært opptatt av å skape de gode møteplassene. Steder hvor folk har en arena for å oppleve kultur. Det gjelder ikke bare Kilden, men også andre, sårt tiltrengte arenaer i alle femten kommunen i fylket. Det har selvfølgelig gått på bekostning av å stimulere til innholdsproduksjon på kulturfeltet, i den breie kulturforståelsen. Det er blitt mye kulturhus.

Er dette en vellykket satsing?

Ja, det har generert veldig stor aktivitet. Et eksempel er Ungdommens Kulturmønstring. Den står sterkt ute i kommunene og har utviklet seg mye både i omfang og kvalitet. Så er det jo å håpe at dette vil vise seg i en større profesjonalisering av kulturlivet.

Da er vi jo ved at sentralt punkt, det har vært og er en stor bekymring utenfor Kilden- miljøene at denne store satsingen støvsuger samtlige tilgjengelige ressurser, på bekostning av bredden i den profesjonelle toppen. Agder Kunstsenter og Kristiansand Kunsthall er aktuelle eksempler her. Hva tenker du om det?

Vi trenger møtesteder for visuell kunst. Men vi har vel tenkt at vi gjennom denne strategien som vi har holdt på med i ganske mange år, at den visuelle kunsten ble godt ivaretatt ved etableringen av Sørlandets Kunstmuseum. Da fantes Agder kunstsenter og Christiansands kunstforening, så det er vel ikke tvil om at Kristiansand hadde det mest

profesjonelle kunstlivet i fylket.

Men er ikke det naturlig?

Både ja og nei, mer enn 60 % av befolkningen i fylket sogner til Kristiansand.

Hva tenke du om fylkets rolle i Kristiansands kunstpolitikk?

Med forbehold om at jeg ikke har jobbet tett på dette de siste årene, vil jeg nok si at i alle fall i vårt parti, har vi sagt at vi nå må se på innholdsproduksjonen. Nå har vi bygget nok og vi må se på innholdet i disse institusjonene.

Når det gjelder Kristiansand så har vi vel en forståelse av at de kanskje kan stå på egne ben, selv om de selvfølgelig ønsker seg midler fra oss.

I forholdet mellom bredde og elite, hva er fylkets syn på sin rolle?

Vi prøver vel stort sett å dekke det hele. Men i Fylkeskommunens kulturstrategi er det klart utrykt at det er barn og unge som er fylkets hovedanliggende

Alle, absolutt alle har det. Stat, fylke, kommune og Cultiva, alle har det. Er det riktig at alle skal ha samme prioritering?

Nei, selv om jeg ikke ser noen motsetning i forhold til kvaliteten på det man tilbyr barn og unge. Men i fylkeskommunen har vi valgt å forholde oss til dette på en litt annen måte. Vi har ganske gode stipendordninger, arbeidsstipend, reisestipend og dette er noe jeg er opptatt av at vi skal utvide.

Men når det gjelder å gi direkte støtte til drift av ulike institusjoner og utstillingsarenaer, så ser jeg at vi er blitt liggende etter. Det er skjedd lite. Kunstmuseet ligger omtrent der det skal ligge, og vi hører egentlig ikke så mye fra Kunstsenteret heller. Det er i det hele tatt et paradoks hvor lite vi hører.

Agder Kunstsenter har i svært mange år operert i en skvis mellom de ulike tiskuddspartene, og er vel det kunstnersenteret som har minst i tilskudd. Så når de på sitt siste representantskapsmøte får beskjed om at de har et år på seg til å komme opp med noe nytt, så er vel ikke det helt rimelig?

Nei, det er det kanskje ikke, men jeg må etterlyse et trøkk fra kunstsenteret selv. En ting er at de selv hevder at de produserer god kunst, men for å heve det og få opp bevilgningene, er det nok slik at det er flere ting som må til enn bare å være gode på det de allerede gjør. Da tenker jeg rett og slett på å drive lobby virksomhet. Politisk påvirkning. I løpet av de årene jeg har vært fylkespolitiker så har jeg opplevd å bli kontaktet kanskje to ganger i forhold til kunstsenterets økonomi. Det er litt pussig, for når du sammenlikner med idretten, så er den utrolig aktiv. De påvirker, inviter til møter, presenterer utfordringer osv. De sørger for å være oppdatert på hvilke saker som skal opp til politisk behandling.

Det er mange som kunne lært noe av hvordan de jobber. For det er lett for en politiker å bli fanget inn av de som er mest aktive. Det er ikke nødvendigvis ideelt, men det er slik verden fungerer. Når vi snakker om kunstsenteret, så opplever jeg ikke at det er noe energi omkring det. Jeg fanger det i hvert fall ikke opp.

Er det politisk enighet om at de små skal få kniven på strupen?

Nei, det har ikke vært oppe til politisk behandling, men jeg har forstått det på fylkesordføreren som var til stede på møtet at han signaliserte at det nye flertallet i fylket er i ferd med å gå gjennom hele bevilgningsbildet. Det ble tidlig klart at de ønsket å gjøre det.

Så det som skjer nå er en del av en politisk prosess?

Ja, man går gjennom alle de ulike støtteordningene og vurderer dem. Nivå og profil på bevilgningene vil komme opp som egne politiske saker, men det er ikke kommet opp ennå. Men det kommer.

Er det slik at Kunstsenteret oppfattes som passivt og lite på hugget?

Ja, det er vel det det er utrykk for. Og i den sammenhengen er det signalisert at de må bruke det neste året på å ta grep og vise hva de vil. Og det er jeg ikke uenig i. Det er det viktig for meg å få sagt. Det er ikke nok å dyrke de 2000 som finner veien til Kunstsenteret hvert år.

Men det er vel vanskelig å være på hugget når man år ut og år inn er åsted for en endeløs konflikt mellom de som bevilger i forhold til hva de vil og ikke vil med sine bevilgninger?

Ja, jeg ser det, men det jeg ser nå i etterpåkloksapens lys er at da jeg var daglig leder der for mange år siden skulle jeg brukt mye mer tid på arbeid direkte mot politikerne. Politikere er henvist til å forholde seg til det de får presentert, og det er avgjørende for å nå igjennom at det presenteres på en informativ og direkte måte. Ellers har det helt fra Sørlandets Kunstmuseum ble etablert, vært en utfordring å finne plassen sin i forhold til dem. Dyrke sin egenart slik at man blir noe annet, og ikke går med i dragsuget. Det er jo noe som gjelder alle institusjonene.

Kristiansand kunsthall er i en annen situasjon, der er aktiviteten på topp, og de har lykkes med å lage en profil som er av nasjonal interesse og som er en vesentlig faktor i det regionale kunstlivet. Men de mottar ingen støtte fra fylket. Er det et prinsipp?

Det er nok ut fra en betraktning om at Kunsthallen/ kunstforeningene er mer lokale institusjoner som er et kommunalt anliggende og ikke noe fylket tar ansvar for. De har ikke like stor regional interesse.

Så hvis Kunsthallen klarer å synliggjøre at den er relevant i regional sammenheng, så er det ikke noe i veien for at den kan få støte fra fylket?

Jeg ser ingen motsetning i det. Bomuldsfabriken kunsthall i

Toril Runden på Fylkeshuset med verk fra "lånekunst-ordningen"

Arendal får jo fylkeskommunal støtte. Det er ingen prinsipiell grunn til at ikke Kunsthallen skulle få støtte fra fylket. Det er jo en diskusjon som man må ta.

Det burde vel være mulig å skrape sammen en million for å sikre denne viktige arenaen?

Det burde nok det. Men jeg stiller meg spørsmålet om hva det politiske flertallet i Kristiansands egentlig tenker omkring disse spørsmålene.

I bunnen av alle disse spørsmålene ligger jo hva kunst egentlig er, hva kunsten skal gjøre i samfunnet?

Kunsten skal først og fremst stille oss spørsmål og forståelse omkring de store tingene i livet. Uten kunst så ville vi være veldig fattige som mennesker. Kunst skal ikke være glasur på kaka, pynt på veggen eller tidtrøyte. For meg er kunst dødsens alvorlig.

I det ligger det jo et krav om profesjonalitet på et høyt nivå, som er avgjørende for at kunsten skal løse sitt samfunnsoppdag?
Og da er vi tilbake til hvilke virkemidler vi i fylkeskommunen har og velger for å bidra til dette. Der ser vi jo stipender som viktige for at vi skal kunne ha kunstnere i landsdelen som gir oss noen svar på disse spørsmålene.
Er det ikke et paradoks at vi bygger store institusjoner med store budsjetter, mens kunstnerne fortsatt er de største sponsorene i kunstlivet. Man bruker gjerne et år på en utstilling som ikke tjener noe?
Det er et stort tankekors. Man ser noen som gjør det bra økonomisk, mens det store flertallet gjør det ikke. Derfor er det å hegne om utsmykningsordningen viktig. På samme måte som vi satte i gang denne lånekunstordningen som stadig går. Selv om det ikke er det store bidraget, så er det et bidrag til å skape bevissthet om kunst. Også for oss som går her er den stadige utskiftningen noe som setter i gang tankeprosesser.
Hva avgjør om du engasjerer deg i en sak?
Det er en prosess som starter i partiet før valget. Hvilke saker er det vi ønsker å jobbe med som parti i neste periode. Så plukker man ut noen saker som man er interessert i. Jeg har jobbet mye med samferdsel de siste årene. Jeg har noen styreverv. Jeg satt i styret i Kilden og sitter i styret for Lindesnes fyr. Det er en veldig konkret måte å engasjere seg på. Man blir spurt, eller får en henvendelse som gjør at du tenner på noe og ønsker å engasjere deg. Da jeg var varaordfører var jeg opptatt av internasjonale spørsmål og forholdet Eu. I den forbindelse passet jeg på at vi ble med på ulike kulturprogrammer.
Hva synes du, på godt og ondt, om kunstlivet i regionen?
Kunstlivet har de siste årene fått et løft. Det skjer spennende ting rundt Kunsthallen og Bomuldsfabriken i Arendal. Sørlandets Kunstmuseum er jeg ikke helt sikker på hva jeg synes om…De har hatt en frisk direktør som det er trist at slutter. Utstillingen i forbindelse med stemmerettsjubileet med fokus på kvinner i kunsten var utrolig spennende for meg som en politiker og feminist. Det er vel det jeg legger merke til.
Stein Tore Sorthe, kulturdirektøren i Kristiansand, sa i et intervju med oss at han var skuffet over manglende synergieffekt fra etableringen av kunstmuseet. Det skjedde en del i det, men lite rundt det?
Det kan jeg for så vidt skrive litt under på. Jeg får ikke sett så mye som jeg vil. Den siste jeg så var The Moen på Bi-z og det var flott. Det er spennende å se mange unge kunstnere som vil noe med kunsten sin. Så får vi bare håpe at de vil være her.
Ellers må jeg bare understreke at, en ting er at det offentlige har et ansvar, men vi må jo vite om det som er der ute. Jobb politisk, ta kontakt! Det var først da jeg kom på andre siden av bordet at jeg forsto hvordan det egentlig virker, og hvor viktig den direkte kontakten er.

EKSISTENSIELLE STREKER PÅ PAPIR

TEKST: Mette Line Pedersen, kunsthistoriker
FOTO: Sidsel Jørgensen

-Dette var den første tegningen, det vil si utgangspunktet for utstillingskonseptet, her begynte noe å skje, sier Marianne Lund når jeg treffer henne i en pause mellom øktene før siste innspurten til hennes separatutstilling i Kristiansand Kunsthall .Jeg har jobbet med strektegninger lenge, men i dette prosjektet begynner noe nytt og spennende å skje i tegningene. Hun bretter ut silkepapirene som beskytter den store tegningen.

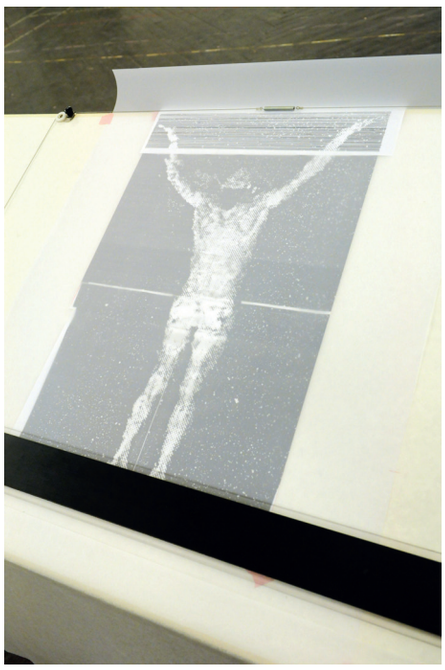

Marianne Lund har bakgrunn som arkitekt og jobber som billedkunstner. I 2011 deltok hun på utstillingen TIDSROM på Bomuldsfabriken Kunsthall, der utgangspunktet var hennes prosjekt "The Beauty of Consequence ,-lines and corrections". Her viste hun store oljearbeider, men denne gangen er det tegnemediet som står i fokus.

-Wow! Se på denne her, en beauty!

-Ja unnskyld meg, men denne er en beauty, sier Marianne kledelig beskjedent og fortsetter å ta silkearkene forsiktig vekk og vi får sett hele tegningen. Man blir slått ut umiddelbart når man får se det skjøre, vakre og tidkrevende verket. Strekene er tegnet tett i tett og til sammen utgjør dette et organisk utrykk med tredimensjonale elementer. Tegningen bærer ikke tegn på hastverk, tvert i mot- og fremstår som et autonomt verk; "en beauty".

-Nesten 2000 streker i det første verket sier du?

-Ja, i dette har det blitt det. Jeg bestemmer alt på forhånd, som for eksempel format og blyanttype, og begynner øverst og tegner strek ovenfra og ned- hele tiden. I deler av bildet er det mer statisk, og så ser du- at jeg slipper mer, det skjer ting… Men jeg tar jo valg også, her følger jeg sirkelen for eksempel. Jeg begynner å følge, men så begynner jeg å slippe inn mer rytme, jeg lyttet til hvordan kroppen ble med på laget, hvis du skjønner?

Om arbeidsprosessens utvikling til nye, større formater og nye former i verkene forteller hun at den erfaringen hun fikk med sitt tidligere prosjekt "The Beauty of Consequence,-lines and corrections" har hun dradd med seg videre inn i dette nye prosjektet «HUMAN ERROR" som er tittel på denne utstillingen. Dette er et krevende prosjekt og strekene gjenspeiler på mange måter kroppen og hennes egen varierende dagsform.

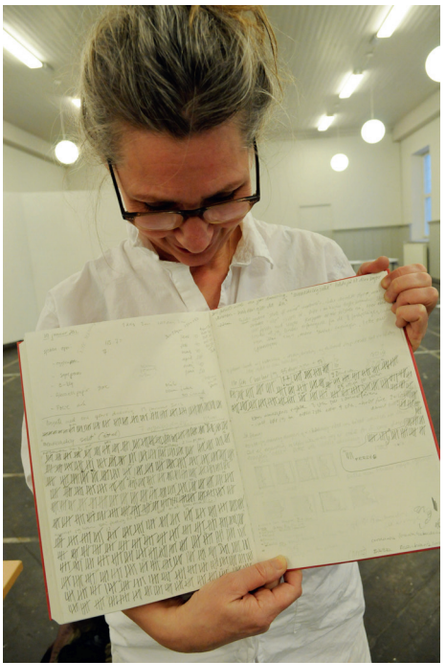

Utfordrer

Tid er et viktig stikkord i Mariannes konsept. Det tar tid å tegne 2000 streker og Marianne registrerer og regner ut den antatte tidslengden underveis i prosessen frem mot det ferdige resultat.
-Har du markert datoer på verket?
Ja, jeg har markert tiden og datoer. På siden av arket markerer jeg hvor mange streker jeg tegner pr. dag og registrerer dette. Jeg konkurrer med meg selv på en måte. Fort går det ikke, men denne formen for arbeidsprosessen liker jo jeg da, sier Marianne.
Tegningene er kommet opp i større formater og det er bløt blyant som er et utfordrende materiale å bruke, men det fungerer helt utmerket! På denne måten ser vi en ny side i kunstnerskapet og det er et utfordrende utrykk vi er vitne til- både rått og poetisk på samme tid. Det er fascinerende hvordan tegningene gjenspeiler kroppslige erfaringer som kommer til utrykk.- Dette har vært smertefullt, dette er 9B blyant og jeg hater jo egentlig tykt, forteller Marianne.
Arbeidene viser en egen logikk og et særegent språk med eksistensielle referanser. Jeg tolker dette som et motsvar til vår teknologiske baserte hverdag og videre den evige tidsklemma, der tiden innhenter oss. Tiden er på en måte kapslet, eller fanget inn i et langt øyeblikk i Mariannes tegninger, nesten som i et øyeblikksfotografi. Samtidig er vi vitne til en kunstnerisk prosess. Alt sammen foregår i ett og samme bilde. Vi blir sugd inn i hennes verden og det er vanskelig å haste videre. Man blir stående og betrakte alle linjene som beveger seg til et nytt metafysisk univers. Det er kanskje dette Marianne prøver å fortelle oss i hennes nye ni minutters animasjonsfilm som også skal vises på utstillingen. Filmen viser tegningens sakte, sakte prosess som fører til det ferdige resultatet. Tegningen er tilpasset musikkstykket PRAESENS SUBITUS som er komponert av samtidsmusikeren Cecilie Ore. Dette samarbeidet har resultert til å bli et vakkert og et metafysisk prosjekt. Musikken understreker og tilfører verkets tilblivelsesprosess. Samlet viser utstillingen tegninger på papir som inneholder prosesser, men som simultant fremstår som ferdige resultater. Tegnemediet har hatt lang tradisjon å bli oppfattet som en skisse/ en forstudie, men blir herved utfordret og strekene på papir fremstår som autonome verk. Det er full kontroll, men samtidig ser vi elementer av rebell, der tiden og tegnemediet blir på ulike vis utfordret.

Ismael Sanz-Pena - animatør

Sanz - Pena har nylig flyttet til Kristiansand, og inn i nytt verksted på Samsen.
Han har bred utdannelse fra Spania, India og London. Foruten animasjon har han bakgrunn fra musikk og klassisk oljemaleri. I animasjonene sine bruker han gjerne gamle filmteknikker. ”Jeg har reist mye, og jeg bruker animasjon for å forstå stedet jeg er. Jeg leter etter universelle mønstre som gjentar seg og viser hvordan mennesker lever sammen. Det er observasjoner og karakterer som er materialet for historiene jeg lager.”
Animasjon er sakte arbeide og med tolv bilder i sekundet er fire sekunder et dagsverk. Sanz – Pena har funnet seg godt til rette i Kristiansand, og er glad for mulighetene som et verksted gir. Sammen med støtte fra Cultiva Ekspress gir dette mulighet for å jobbe fram en film til Barnefilmfestivalen.

TEKST: JOHAN OTTO WEISSER
FOTO: SIDSEL JØRGENSEN

GIFTIG SOPP OG MYK HODESKALLE

TEKST: IRENE IKDAL

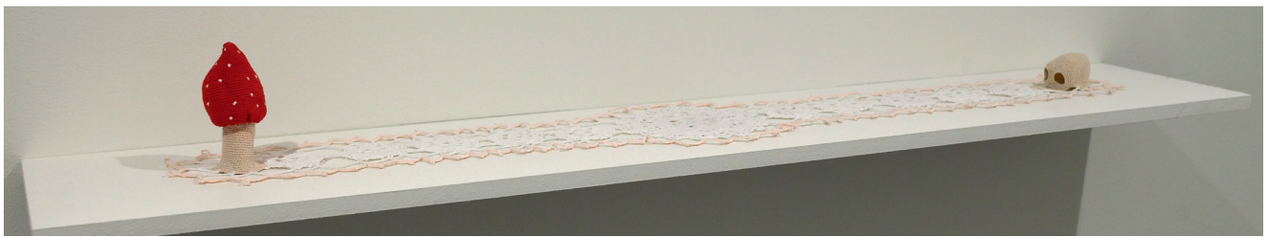

Tittelen "Giftig sopp og myk hodeskalle" er inspirert av kunstverket Sopp og hodeskalle fra 1999 av den islandske kunstneren Hildur Bjarnadóttir (f.1969). Arbeidene til Bjarnadóttir er spesielt kjent for å utfordre og spille på forholdet mellom tradisjonelt kunsthåndverk og billedkunst. Sopp og hodeskalle ble innkjøpt av Sørlandets Kunstmuseum (SKMU) i forbindelse med utstillingen "Ironi" vist på Bomuldsfabriken i 1999. Sopp og hodeskalle består av en heklet hvit løper med en tredimensjonal rød fluesopp og en hodeskalle på hver sin motsatte side. Disse elementene gjør at hekle løperen er overraskende tøff og kul! Rød fluesopp er giftig. Den gir sterke magesmerter og kan gi hallusinasjoner. Hodeskallen er et velkjent symbol i kunsthistorien -et memento mori eller vanitas – en påminnelse om at "du skal dø" eller at livet er forgjengelig. Likevel er det å betrakte Sopp og hodeskalle en gøy og fascinerende opplevelse. Sopp og hodeskalle overrasker fordi Bjarnadóttir overskrider konvensjonene på en humoristisk måte. Vi forventer ikke å se en rød fluesopp eller en hodeskalle på en heklet løper. Disse motivene gir løperens uskyldige referanser til hjem og interiør et makabert innhold, men det makabre oppfattes ikke som provoserende eller vekker ubehag. Sopp og hodeskalle virker derimot forløsende og tankevekkende. Det myke materialet understreker et stillferdig uttrykk som vil kunne unngå unødvendig dramatikk eller spektakulære effekter.

Hildur Bjarnadóttir islandske familiebakgrunn er av stor betydning. Av sin mor og bestemødre har hun lært seg tradisjonelt håndverk som strikking, broderi, veving og hekling. Dette er kunnskaper som krever tålmodighet og tekniske ferdigheter, men hennes tilnærming til tradisjonen er å finne innenfor samtidens kunstkontekst. Bjarnardóttir viser respekt og lidenskap for den islandske kulturarv. Hun beveger seg mot samtidskunsten, men avviser ikke tradisjonen. Kunstneren har tekstilen som sitt utgangspunkt, men min interesse for Sopp og hodeskalle er ikke bare knyttet til form og innhold, eller hvordan det påvirker mine visuelle sanser og følelser. Dette arbeidet belyser også forholdet mellom kunst og kunsthåndverk. Det er rettere sagt ikke de flytende grensene mellom billedkunst og kunsthåndverk som er interessante, men hvordan hun utforsker grensene mellom kunsthåndverk og konseptuell kunst.

Bjarnadóttir stiller spørsmål om hvordan materialets funksjonelle bruk, som utenfor dets opprinnelige kontekst, kommuniserer konseptuelle erfaringer. Spørsmålet er om når og hvordan en heklet løper blir et kunstverk, eller når et kunstverk vil kunne formidle tekstilens funksjon? Forskjellen mellom materiale og konsept er egentlig kunstig. Det dreier seg ikke om hvorvidt Sopp og hodeskalle er konseptuell eller materialbasert. Både den fysiske formen og idéene forutsetter en konkretisering. Skal den kunstneriske kvaliteten evalueres kun på teknikk? Vi har alle hørt uttrykket "Det kan en femåring male!" om et non-figurativt maleri. Det synes å bekrefte kunstnerens tilsynelatende mangel på tekniske ferdigheter. Denne holdningen representerer snarere et ønske om at malerier burde være realistiske eller at man lar seg imponere over de vakre dekorasjonene på en kinesisk vase.

I dette tilfellet handler det mer om å kunne utforske samtidskunstens forhold til materiale og håndverk. Bjarnadóttirs arbeider underminerer våre vante forestillinger og de kategoriske grensene mellom kunstartene. Hun fremviser en bevisst strategi bak det tvetydige møtestedet mellom nips/hverdagslige gjenstander og dagens kunstdiskurs. Sopp og hodeskalle viderefører diskusjonen rundt kunsthåndverk og konseptualitet. Sopp og hodeskalle er med andre ord et konseptuelt basert kunsthåndverk.

Det er tid for å diskutere definisjonsmakten. Den etablerte og internasjonale kunstscenen, med kuratorer, teoretikere, kritikere, museumsdirektører eller innflytelsesrike kunstnere, gir ikke slipp på sin dominerende posisjon. Motsetningene mellom kunst og kunsthåndverk er kunsthistorisk sett ikke entydig. Tidligere var det for eksempel ingen forskjell på å male portretter eller det å kunne bake en kake (kokekunst). Først på 1700-tallet kom seperasjonen mellom kunst og håndverk der kunsten skulle være fri og uavhengig, mens håndverk var dekorativt og basert på oppdrag. Senere ble kunsthåndverk institusjonalisert i egne museer for kunsthåndverk og kunstindustri. Det mest kjente er Victoria & Albert museet som ble offentlig tilgjengelig i 1862. Kunstindustrimuseet i Oslo ble stiftet i 1876. Videre viste modernismens "anti-kunst" bevegelser og Bauhus-skolen til en stadig økende integrerende trend. Kunsthåndverksmiljøet på 1970-tallet var også et opprør mot skillet mellom kunst og kunsthåndverk, men dagens situasjon er svært annerledes. I dag er "det utvidede kunstfelt" et uttrykk for at kunsthåndverk og design vekker interesse, men på kunstfeltets premisser. Det er en tendens i den internasjon

Faktor X presenterer verk fra samlingen til Christianssand Kunstforening / Sørlandets Kusntmuseum.

"Giftig sopp og myk hodeskalle" ; Hildur Bjarnadottir. Foto: Renato Langfeldt

ale kunstscene at de institusjonelle grensene utviskes. I Venezia-biennalen 2013 kunne man blant annet se tekstile voodoo bannere fra Haiti. Den kunstteoretiske arven fra 1970-tallet, som ofte kalles for "New Art History", er viktig. Tradisjonell kunsthistorie ble betraktet som elitistisk og fordomsfull. Kunsten må studeres i lys av sosial, politisk, klasse, kjønn eller etnisitet. Det må bemerkes at Bjarnadóttir er kritisk og reflekterende, men ikke i forhold til et politisk eller feministisk standpunkt. Hennes bakgrunn er hentet fra et sosialt og kulturelt ståsted.
Materialbasert kunst er blitt et aktuelt tema, og de siste årene har oppmerksomheten vært rettet mot tekstilkunstnere som Else Marie Jakobsen og Hannah Ryggen, samtidig som den yngre generasjonen kunstnere, som Kari Steihaug eller Ann Cathrin November Høibo, tar i bruk tekstilen på nye og ulike måter. Likevel stiller jeg meg undrende på hvorfor tekstilkunsten hevdes å gjøre et comeback. Jeg var blant annet kurator for utstillingen "Stoff" på Trondheim Kunstmuseum i 2004, med kun kvinnelige kunsthåndverkere. Den økende interessen er trolig forårsaket av dagens mediadekning. Den store utstillingen "Norsk tekstilkunst i et internasjonalt perspektiv" på Trondheim kunstmuseum i 2011, fikk dessverre ikke samme oppmerksomhet som utstillingen "Tusen tråder – en historiefortelling i tekstil" på Lillehammer Kunstmuseum to år senere. På SKMU var "Museets samling" direkte knyttet til Stemmerettsjubileet 2013. Dette året har utvilsomt rettet fokus på kvinners stilling i kunstfeltet. Formålet med "Museets samling" var å utforske kjønnsfordelingen på museets kunstverk og økonomiske verdi. Samlingens innkjøp siden 1995 har en fordeling på 55 prosent menn og 45 prosent kvinner, men denne kjønnsfordelingen baserer seg på både kunst og kunsthåndverk. I sistnevnte kategori er kvinnene representert med hele 78 prosent. Ikke spesielt overraskende når det er en kjensgjerning at det er flere kvinner enn menn som arbeider med kunsthåndverk. Noe av problemet er at kunstmuseet opprettholder de institusjonelle grensene der kunsthåndverk blir klassifisert som egen kategori. SKMU og Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design er de eneste i landet som har kunsthåndverk i samlingen, men kunsthåndverk på Nasjonalmuseet blir vist på Kunstindustrimuseet under spesifikke institusjonelle rammer. Det handler derfor ikke bare om kjønn, men like mye om kunsthåndverkets status innenfor en kunstkontekst. Kunstscenen har en priviligert og dominerende posisjon både historisk og teoretisk. En tekstilkunstner som stiller ut i et kunstmuseum må regne med å vurderes etter kriterier som gjelder for billedkunsten. Vi blir imponert over kjønnsfordelingen på SKMU dersom kunsthåndverk i utgangspunkt får den samme status og anerkjennelse som kunsten. Utstillinger som består utelukkende av kvinnelige eller mannlige kunstnere er ikke nytt. Utstillingen "Meccano" i 2008 på SKMU bestod kun av mannlige kunsthåndverkere. Kjønnsproblematikken vedrørte hvordan den maskuline identiteten uttrykker seg i et kvinnedominerende felt. Videre kan det diskuteres hvorfor "kvinnekunst" er blitt et skjellsord. Jeg mener at det ikke handler om at kunsten er laget av kvinner eller uttrykker stereotypiske feminine trekk, men at begrepet er knyttet til kunsthåndverk, akkurat på samme måte som ordet "pottemaker" ikke lenger har den samme positive betydning. Som et konseptuelt basert kunsthåndverk oppfyller Sopp og hodeskalle kravene forankret i kunsten, både konseptuelt og uttrykksmessig. Den giftige soppen og den myke hodeskallen symboliserer, på godt og vondt, at det heklede materialet representerer kunstnerisk frihet på kunstens premisser.

REDAKSJONENS SJEKKLISTE

- [x] Kvalitetsorientert
- [ ] Bredde
- [ ] Inkluderende
- [ ] Sjangeroverskridende
- [ ] Modig
- [ ] Uforutsigbart
- [ ] Spennende
- [x] Utfordrende
- [ ] Uhøytidelig
- [ ] Subversivt
- [ ] Empatisk
- [ ] Rettferdig
- [ ] Demokratisk
- [ ] Sært
- [ ] Undergrunn
- [ ] Radikalt
- [ ] Innovativt
- [ ] Skape synergi
- [ ] Inkluderende
- [x] Nepotistisk
- [ ] Uberegnelig
- [ ] Offensivt
- [x] Forankret

FØR OG NÅ TIL ETTERPÅ

/ Nye verk i samlingen

> 15. februar--10. august

Jørgen Craig Leito & Tobias Arnell: Gentleman's Travelling Shrine, 2008. Foto: Marit Kvaale

SKMU

SØRLANDETS KUNSTMUSEUM

SPAREBANKEN SØR

SKIPPERGATA 24B, KRISTIANSAND • +47 38 07 49 00 • SKMU.NO • FACEBOOK • TWITTER • INSTAGRAM

Stedet hvor kunstnervenner møtes...

Galleri BI-Z

Åpent: man-fre 9-16:30, tors 9-18, lør 10-15, søn 12-15

Haavik

Rammer & Kunst

H Haavik
Rammer & Kunst

Skippergt. 21
4611 Kristiansand
Telefon 38 02 42 17
Mobil 456 34 208

30 % PÅ INNRAMMING I HELE MARS

KRISTIANSAND KOMMUNE

TRENGER DU HJELP / STØTTE TIL ET PROSJEKT ?

SJEKK UT:

www.kristiansand.kommune.no/tilskudd

Her finner du gode råd om hvordan du søker,
og hva en søknad bør inneholde.
Du finner også oversikt over tilskuddsordninger.

Vi heier på kunst- og kulturlivet i Kristiansand og støtter Faktor X.

Med over 35 års erfaring i grafisk bransje hjelper vi deg og din virksomhet med rådgivning, design og produksjon av alle typer trykksaker og markedsmateriell,. Små og store oppdrag.

Velkommen til oss.

Bjorvand & co

Vestre Strandgate 26 (inngang Skippergata)
Tel. 900 77 105 / 922 67 616
post@bjorvandco.no

design . print . produksjon